

Г.О. Партин, Р.І. Заdereцька
Національний університет “Львівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ НА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Партин Г.О., Заdereцька Р.І., 2010

Проаналізовано показники структури капіталу та рівня прибутковості операційної діяльності підприємств машинобудівної галузі, визначено основні ознаки взаємного впливу процесів залучення коштів та формування прибутку підприємства.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ НА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

In the article considers different approaches to the merits of raising funds and analyzes the current state of debt to equity ratio of resources are allocated and reveals their impact on the profit as the main result of industrial and economic activity.

Постановка проблеми. Необхідною умовою успішного функціонування підприємств на ринку є забезпечення ефективності управління формуванням та використанням фінансових ресурсів. Це зумовлено насамперед негативними наслідками впливу фінансово-економічної кризи на прибутковість, платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість підприємств усіх галузей економіки. Особливо відчутною є проблема покращення результатів діяльності підприємств вітчизняної машинобудівної галузі, які сьогодні сильно потерпають від браку інвестиційних ресурсів, необхідних для розвитку їхнього економічного потенціалу. Здійснення ефективної виробничо-господарської діяльності підприємств цієї галузі неможливе без вдосконалення механізмів фінансування з різних джерел. Цілий ряд об'єктивних і суб'єктивних чинників змушує підприємства поряд з власними внутрішніми коштами використовувати для фінансування своєї діяльності залучені кошти. Залучення коштів на підприємства пов'язане з суттєвими витратами та ризиками, тому існує необхідність дослідження взаємного впливу процесів залучення коштів і формування прибутку машинобудівних підприємств з врахуванням особливостей їх фінансово-економічного стану на ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що проблеми залучення коштів для забезпечення повноцінного фінансування діяльності підприємств досліджували у своїх працях, І.О. Бланк [1], А.М. Поддєрьогін [2], О.О. Терещенко [3], О.Д. Василик [4], Г.І. Кіндрацька [5], О.О. Шеремет [6], О.М. Тарасенко [7], І.Й. Яремко [8], Г.Г. Кірейцев [10], С.О. Коваленко [11], І.Д. Крашеннікова [12] Ван Хорн Дж. [14] та інші. Вчені стверджують, що для ефективного функціонування підприємству необхідно чітко визначити та оптимізувати джерела фінансових ресурсів. Більшість науковців вважають, що підприємству не слід покладатись тільки на власні джерела коштів, оскільки це може суттєво знизити його здатність

до розвитку, і використовувати для фінансування залучені кошти. Враховуючи динамічність змін ринкового середовища, зростання нестабільності та дії негативних чинників на функціонування підприємств, питання вдосконалення процесів залучення коштів та їх впливу на формування прибутку набувають особливої актуальності.

Формулювання цілі статті. Основною метою статті є дослідження особливостей і наслідків впливу процесів залучення коштів на формування прибутку на прикладі підприємств машинобудівної галузі.

Виклад основного матеріалу. Під залученням коштів фахівці розуміють цілеспрямоване надходження коштів на підприємство, задля забезпечення в необхідному обсязі фінансування його поточної діяльності та економічного розвитку.

Залучення коштів можна здійснювати з різних джерел. Підприємство може отримувати кошти для фінансування в результаті своєї виробничо-господарської діяльності, а також внаслідок оптимізації структури необоротних активів та вивільнення частини обігових коштів шляхом прискорення їх обертання. Однак, обсяг залучення коштів з таких джерел для більшості машинобудівних підприємств є доволі обмеженим. Водночас, значні суми коштів можуть бути залучені на підприємства з зовнішніх джерел на основі емісії корпоративних прав і боргових зобов'язань, залучення коштів стратегічних інвесторів, банківського кредитування, лізингу, комерційного кредитування тощо. Вибір способу залучення коштів зумовлюється індивідуальними особливостями фінансово-економічного стану підприємства, його потенціалом, завданнями, які необхідно досягти в поточному і довгостроковому періоді, відношенням власників та менеджерів підприємства до ризиків.

Забезпечення вітчизняних машинобудівних підприємств достатнім обсягом фінансових ресурсів має пріоритетне значення, оскільки галузь є виробником та постачальником основних засобів, напівфабрикатів та комплектуючих для інших сфер економіки держави. Стратегічне значення для України має також експортний потенціал галузі, зокрема те, що продукцію вітчизняних машинобудівних підприємств закуповують закордонні партнери. В той же час машинобудівна галузь України сьогодні перебуває у скрутному фінансово-економічному становищі. Це підтверджується даними щодо динаміки частки збиткових підприємств галузі за останні роки. Зокрема, у 2010р. майже кожне друге машинобудівне підприємство галузі було збитковим (рис. 1).

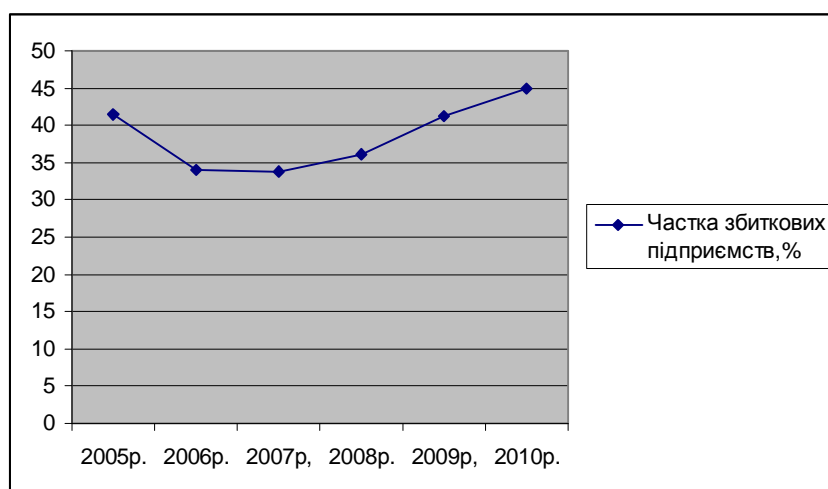

Рис. 1. Частка збиткових підприємств машинобудівної галузі України за 2005–2010 рр.

Причинами збиткової діяльності підприємств машинобудування є негативні впливи різних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема фінансова криза 2008 року, нестабільність фондового та валютного ринків, зниження купівельної спроможності покупців, зростання цін постачальників сировини і матеріалів тощо. Більшість машинобудівних підприємств функціонує на основі застарілих виробничих потужностей, які не можуть забезпечити достатньої інноваційної насиченості продукції галузі, тому покупці надають перевагу більш конкурентоспроможним закордонним аналогам. Відповідно, підприємства не в змозі в достатньому обсязі фінансувати свої поточні витрати, використовуючи прибуток і власний капітал та змушені вдаватись до залучення коштів, інколи навіть в надмірних та загрозливих щодо їх фінансової стійкості обсягах. Про це свідчать дані, наведені на рис. 2.

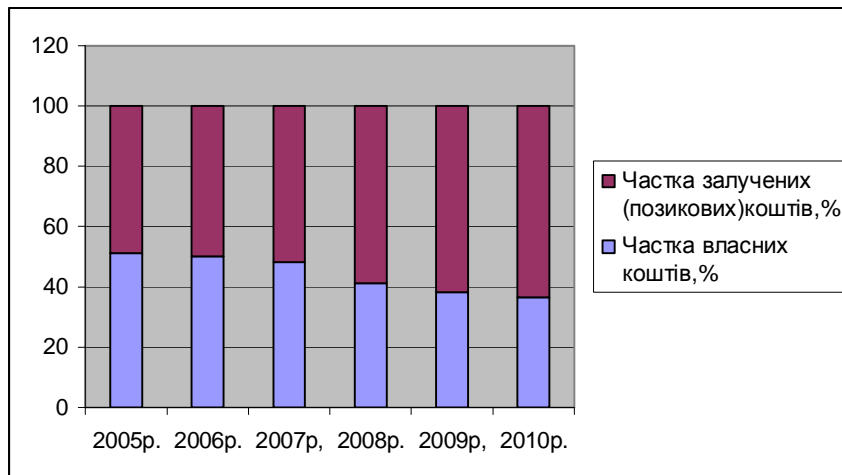

Рис. 2. Структура капіталу підприємств машинобудівної галузі України за 2005–2010 рр. [складено на основі даних 11]

У структурі джерел фінансування діяльності машинобудівних підприємств України спостерігається значне зростання обсягів позикових коштів, частка яких у 2010 році перевищила 60%. Це зумовило зниження рівня прибутковості їх операційної діяльності (див. рис. 3).

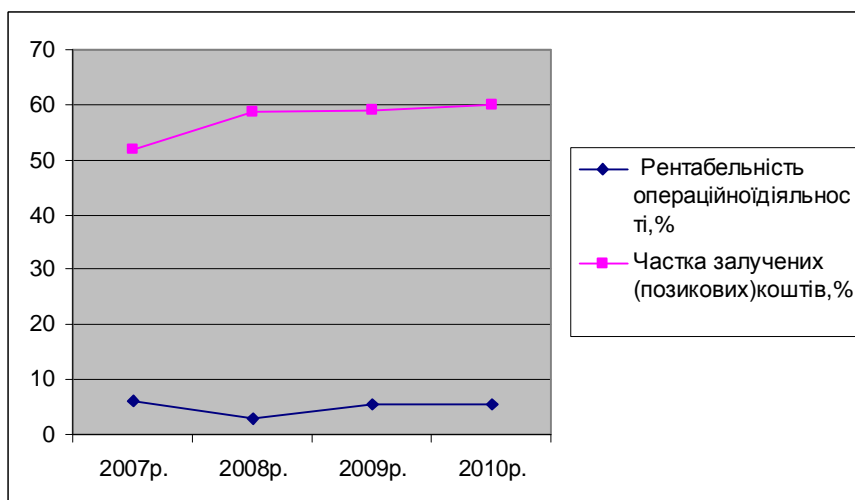

Рис. 3. Частка позикових коштів та рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудівної галузі України за 2007–2010 рр. [складено на основі даних 11]

Статистичні дані засвідчують, що незбалансована структура капіталу машинобудівних підприємств негативно вплинула на рівень рентабельності їх операційної діяльності. Тобто, діючий механізм управління залученням коштів не сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємств машинобудівної галузі та збільшенню суми їхнього прибутку, як основного чинника забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Збитковість вагомої частки підприємств засвідчує про існування низки проблем у практиці управління залученням коштів.

Варто зазначити, що підвищення прибутковості підприємств сприяє збільшенню обсягів власних коштів, які вони можуть використовувати в грошовому обороті. Водночас, зростання суми залучених коштів спершу зумовлює збільшення прибутку, внаслідок ефекту фінансового левериджу, і відповідно вхідного операційного грошового потоку. Однак, коли обсяг залучення позикових коштів стає більшим за обсяг власного капіталу, зростають фінансові ризики і вартість позикових коштів, що негативно впливає на його прибуток.

Можна виділити такі основні проблеми фінансового забезпечення машинобудівних підприємств України:

- недостатня ефективність системи ідентифікації потреб машинобудівних підприємств у обсягах фінансування в довгостроковому та короткостроковому періодах;
- неузгодженість структури внутрішніх та зовнішніх джерел фінансового забезпечення діяльності;
- недостатня активність у використанні механізмів залучення коштів на довгостроковій основі.

Невирішеність зазначених проблем зумовлює зниження виробничого потенціалу та темпів інноваційного розвитку підприємств вітчизняного машинобудівного комплексу. В результаті вони втрачають ринкові позиції і не отримують достатнього обсягу прибутку. На сьогодні українські машинобудівні підприємства як правило дотримуються політики підтримки стабільного, однак досить низького рівня активності виробничо-господарської діяльності, а відтак недотримують доходи і прибуток.

Взаємозв'язок процесів залучення коштів та формування прибутку підприємств наведено на рис. 4:

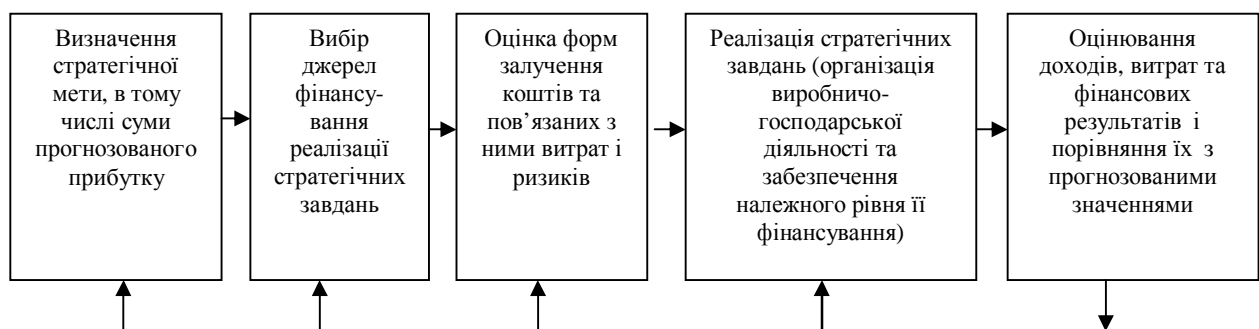

Рис. 4. Основні взаємозв'язки процесів залучення коштів та формування прибутку підприємства

Підприємство здатне реалізувати завдання окреслені у стратегії та отримати прогнозований обсяг прибутку, за умов організації належного фінансування. Необхідно зазначити, що залучати кошти доцільно у разі нестачі власних фінансових джерел. Залучення коштів треба здійснювати з врахування обмежень щодо їх вартості та ризиків.

На наш погляд взаємний вплив процесів залучення коштів і формування прибутку має такі основні ознаки:

- прибуток є основним фінансовим результатом виробничо-господарської діяльності підприємства. Основною базою його формування є кошти, які підприємство використовує у своїй діяльності ;
- структура капіталу підприємства відображає процеси надходження, розподілу, використання та відтворення власних і залучених фінансових ресурсів;;
- ефективне залучення коштів розширює виробничо-господарські можливості підприємства, розвиваючи його конкурентні переваги, а отже, забезпечує зростання обсягів отриманого прибутку в поточному та довгостроковому періодах. Підприємства можуть залучати додаткові фінансові ресурси для нарощення виробничого потенціалу, навіть якщо це негативно вплине на обсяг прибутку у поточному періоді, однак у майбутньому зміцнить їх конкурентні позиції та дасть можливість отримати більшу суму прибутку за допустимого рівня ризику;
- прибуток можна вважати своєрідним показником ретроспективного аналізу ефективності залучення коштів;
- прибутковість підприємства є основним чинником підвищення його потенціалу залучення коштів;
- прибуток та структура і вартість власних й залучених коштів є основними показниками при визначенні ринкової вартості підприємства.

Зростання обсягів прибутку надає підприємству змогу самостійно фінансувати свою діяльність, забезпечувати фінансову стабільність та залучати оптимальну з фінансової точки зору суму позикових коштів. Підприємству доцільно залучати кошти з зовнішніх джерел до тих пір, поки граничні витрати на залучення додаткової одиниці коштів будуть меншими від граничного прибутку від її використання.

Висновки. Залучення капіталу дає можливість істотно розширити обсяги виробничо-господарської діяльності підприємств, збільшити суму прибутку, забезпечити ефективніше використання власного капіталу і активів, прискорити формування цільових фондів та на основі цього підвищити його ринкову вартість. Однак надходження додаткових ресурсів на підприємство не можна здійснювати хаотично і безконтрольно. Недостатньо продумані механізми отримання додаткових коштів може зумовити виникнення істотних непередбачених витрат чи призвести до банкрутства. До того ж ефективно управління залученням коштів забезпечить підприємству максимізацію фінансових результатів та підвищить його конкурентоспроможність на ринку.

1. Бланк І.О. *Управління прибутком.* – К.: Ніка–Центр, 2002. – 544 с. 2. *Фінансовий менеджмент: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін.* - 3-тє вид. перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с. 3. Терещенко О.О. *Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник.* – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с. 4. Василик О.Д. *Теорія фінансів: Підручник.* – К.: НІОС, 2000. – 416 с. 5. Кіндрацієвка Г.І. *Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Г.І. Кіндрацієвка.* – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2010. – 406 с. 6. Шеремет О.О. *Фінансовий аналіз: Навч. посібник.* – К., 2005. – 196 с. 7. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. *Планування діяльності підприємства: Навч. посібник.* – К.: Каравела, 200. – 432 с. 8. Яремко І.Й, *Управління капіталом підприємства: економічний та фінансовий інструментарій: Монографія / І.Й. Яремко.* – Л.: Каменяр, – 2006. – 176 с. 9. *Економіка підприємства: Учебник / Под общ. ред. С.Ф. Покропивного.* – Пер. с укр. 2-го перераб. и доп. изд. – К.: КНЭУ, 2002. 10. *Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева.* – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с. 11. [http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). 12. Коваленко С.О. *сутність економічної характеристики операцій з капіталом // Наукові праці НДФІ.* – 2009. – Вип. 4(33). – С. 189–194. 13. Карашельницька І.Д.

Вплив політики управління капіталом на інструменти управлінського обліку // Економіка: проблеми теорії і практики. – Дніпропетровськ, 2008. – Вип. 245. – С. 421–425. 14. Ван Хорн. Дж.К. Основы управления финансами: Пер.с англ. / Гл. ре.. серии Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 800 с. 15. Нікбахте Е., Гролеллі А. Фіннаси / Пер. з англ. В.Ф Овсієнка та В.Я. Мусієнка. – К.: Основи, 1993. – 383 с. 16. Хома І.Б. та ін. Фінансовий: Навч. посібник / І.Б. Хома, Н.І. Андрушко, К.М. Слюсарчик. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – 344 с.